

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖZEL YETENEK SINAVINA BAŞVURAN ADAYLARIN AHLAKİ KİMLİKLERİ VE AKADEMİK KONTROL ODAKLARI

Zehra CERTEL - Buse ÇELİK** - Ziya BAHADIR*** - Melek KOZAK****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı spor bilimleri fakültesinin özel yetenek sınavına başvuran adayların ahlaki kimliği ve akademik kontrol odaklarını cinsiyet ve spor yapma durumuna göre incelemek ve aynı zamanda ahlaki kimlik ile akademik kontrol odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmanın evreninin 2017 yılında Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesine girmek için kayıt yaptıran 485 öğrenciden araştırmaya gönüllü olarak katılan 306 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada Akın (2007) tarafından geliştirilen “Akademik Kontrol Odağı Ölçeği”, Aquino ve Reed (2002) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlama çalışması Yılmaz ve Yılmaz (2015) tarafından yapılan “Ahlaki Kimlik Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre adayların cinsiyetlerine göre ahlaki kimlik ve iç-dış akademik odakları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Adayların akademik başarılarına göre ise içselleştirme, sembolleştirme ve iç odakları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Adayların lisanslı sporcu olma ve spor yapmama durumlarına göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. İçselleştirme ile iç odak, sembolleştirme ile ise iç-dış odak arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Yetenek Sınavı, Ahlaki Kimlik, Kontrol Odağı, Spor Bilimleri

¹Dr.Öğr.Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, zcertel@akdeniz.edu.tr

**Arş.Gör., Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, busecelik@akdeniz.edu.tr

***Doç.Dr.,Erciyes Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi Öğretmenliği, zbahadir@erciyes.edu.tr

****Arş.Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, melekkozak@kmu.edu.tr

Ahlaki kimlik, ahlaki davranışları teşvik etmesinden ve ahlaki olmayan davranışlara engel olmasından dolayı alan yazında önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Yurtdışında birçok çalışma bulunmasına rağmen (Doane, 2002; Gillett, 2006; Nasir ve Kirshner, 2003, Jeong ve Han, 2013) Türkçe alan yazında bu konuda yapılmış çok az araştırma bulunmaktadır (Onat Kocacı ve Kulaksızoğlu, 2014). Bu bağlamda konuyla ilgili çalışmaların yapılması gerekli görülmektedir. Sonuç olarak ahlaki davranışların nasıl ortaya çıktığını bilmek önemli görülmektedir. Kimlik oluşturma süreci, yaşamdaki pek çok alanda denemeleri ve karar vermeleri içermektedir. İçinde yaşanılan sosyal ve kültürel çevre, bireylerin ahlaki kimliklerinin oluşumunda önemli yer tutmaktadır. Özellikle eğitilmiş insanların ahlaki davranışlar göstermesi, diğer bireylere örnek oluşturması açısından gerekli görülebilir. gelecekte yapılacak olan araştırmalarda, farklı yaş grubu üzerinde ve nitel ve nicel karma desenler kullanmak alana büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Aquino, K., Freeman, D., Reed, A. II, Lim, V. K. G., Felps, W. (2009), "Testing A Social-Cognitive Model Of Moral Behavior: The Interactive Influence Of Situations And Moral Identity Centrality", *Journal Of Personality And Social Psychology*, 97(1), 123-141.
2. Aquino, K., Reed, A. II, Thau, S., Freeman, D. (2007), "A Grotesque And Dark Beauty: How Moral Identity And Mechanisms Of Moral Disengagement Influence Cognitive And Emotional Reactions To War", *Journal Of Experimental Social Psychology*, 43, 385-392
3. Başol, G., Türkoğlu, E. (2009), "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Düşünme Stilleri İle Kontrol Odağı Durumları Arasındaki İlişki", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 732-757
4. Blasi, A. (1983), "Moral Cognition And Moral Action: A Theoretical Perspective", *Developmental Review*, 3(2), 178-210
5. Blasi, A. (1984), "Moral Identity: Its Role In Moral Functioning. In W. M. Kurtines., J. J. Gewirtz (Eds.), *Morality, Moral Behavior, And Moral Development* (Pp. 128- 139). New York: Wiley.
6. Blasi, A. (2004), "Neither Personality Nor Cognition: An Alternative Approach To The Nature Of The Self", In C. Lightfoot, C. Lalonde, & M. Chander (Eds.), *Changing Conceptions Of Psychological Life* (Pp. 3-26). Mahwah, NJ: Erlbaum.
7. Certel, Z., Bahadır, Z., Saracaloğlu, S., Varol, R. (2017), "Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Kopya Çekme Eğilimleri ve Akademik Kontrol Odaklarının İncelenmesi", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 259-271
8. Doane, Gweneth A. Hartrick. (2002), "Am I Still Ethical? The Socially-Mediated Process Of Nurses' Moral Identity", *Nursing Ethics*, C: 9, S: 6, Ss. 623-635
9. Durna, U., Şentürk, K. F. (2012), "Üniversite öğrencilerinin Denetim Odaklarını Çeşitli Değişkenler Yardımıyla Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma", *ZKU Journal Of Social Sciences*, 8(15), 37-48
10. Erkmén, N., Çetin, M.C. (2007), "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Denetim Odağının Baz Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 211-223.

11. Gillett, Grant (2006), "Cyborgs And Moral Identity", Journal Of Medical Ethics, S: 32, Ss. 79-83
12. Glenn, Andrea L., Spassena Koleva, Ravi Iyer, Jesse Graham., Peter H. Ditto (2010), "Moral Identity İn Psychopathy", Judgment And Decision Making, C:5, S: 7, Ss. 497-505
13. Hardy, S. A. (2006). Identity, Reasoning, And Emotion: An Empirical Comparison Of Three Sources Of Moral Motivation, Motiv Emot, 30, 207-215
14. Higgins, E. T. (1997). Beyond Pleasure And Pain, American Psychologist, 52, 1280-1300
15. Jeong, C., Han, H. (2013), "Exploring The Relationship Between Virtue Ethics And Moral Identity", Ethics & Behavior, C: 23, S: 1, Ss. 44-56
16. Kocabıyık, O. O. (2014), "Benlik Ve Ahlaki Kimlik. Değerler Eğitimi Dergisi", 12(27), 261-280
17. Suad Nasir, N. I., Kirshner, B. (2003), "The Cultural Construction Of Moral And Civic Identities", Applied Developmental Sciences, C: 7, S: 3, 138-147
18. Kocabıyık, O.O., Kulaksızoğlu, A., (2014), "Genç Yetişkinlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma", Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, C: 14, S: 3, Ss. 835-858
19. Power, F. C. (2004), Moral Self İn Community. In D.K. Lapsley., D. Narvaez (Eds.), Moral Development, Self And İdentity (Pp. 47-64). Mahwah, NJ: Erlbaum
20. Reed, A. I. I., Aquino, K. (2003), "Moral İdentity And The Expanding Circle Of Moral Regard Towards Outgroups", Journal Of Personality And Social Psychology, 84 (6), 1270-1286
21. Rotter, J.B. (1954). Social Learning And Clinical Psychology, New York, Prentice-Hall.
22. Rotter, Julian B. (1989), "Internal Versus External Control Of Reinforcement A Case History Of A Variable", American Psychologist, Cilt 44, Sayı 4, 625-626
23. Rotter, J. B., Chance, J. E., & Phares, E. J. (1972). Applications Of A Social Learning Theory Of Personality, Holt, Rinehart And Winston, Inc
24. Saracaloğlu A. S., Serin O., Bozkurt N. (2005), "Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlişkili Öğrencilerinin Problem Çözme ve Denetim Odağı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı (17),237-245
25. Saracaloğlu A. S., Certel, Z., Varol, S. R., Bahadır, Z. (2012), "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi", Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (2), 54-65
26. Sarper, N. (2001), "Yetiştirme Yurdunda Yetişen Çocuklar İle Anne-Baba Yanında Yetişen Çocukların Denetim Odaklarının Karşılaştırılması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
27. Shao, Ruodan, Karl Aquino., Dan Freeman (2008), "Beyond Moral Reasoning: A Review Of Moral Identity Research And Its Implications For Business Ethics", Business Ethics Quarterly, C: 18, S: 4, Ss. 513-540
28. Solmuş, T. (2004), "İş Yaşamı, Denetim Odağı Ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli. Türk Psikoloji Bülteni", 10(34-35), 196-205
29. Terzi, A. R. (2011), "Denetim Odağı Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", Eğitim ve Bilim, 36(162), 3-15
30. Tümkaya, S. (2000), "İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı ve Tükenmişlikle İlişkisi", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(8), 61-68
31. Vitell, S. J., Bing, M. N., Davison, H. K., Ammeter, A. P., Garner, B. L., Novicevic, M. M. (2009), "Religiosity and moral identity: The mediating role of self-control", Journal of Business Ethics, 88(4), 601-613

32. Winterich, K. P., Aquino, K., Mittal, V., & Swartz, R. (2013). When moral identity symbolization motivates prosocial behavior: The role of recognition and moral identity internalization. *Journal of applied psychology*, 98(5), 759-770
33. Winterich, K. P., Aquino, K., Mittal, V., & Swartz, R. (2013), "When Does Recognition Increase Charitable Behavior? Towards A Moral Identity-Based Model", *Journal Of Marketing*, C:77, S: 3, Ss. 1-45
34. Yağışan, N., Sünbül, A.M ve Yücalan, Ö.B. (2007, "Müzik Bölümü Öğrencilerinin Benlik İmgeleri ve Denetim Odaklarının İncelenmesi." *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22.1: 243-262
35. Yeşilyaprak, B. (1990), "Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişimine İlişkin Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme", *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 41-52
36. Yeşilyaprak, B. (1993). Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma
37. Yılmaz, F., Yılmaz, F. (2015), "Ahlaki Kimlik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:13, Sayı:4*, 111-134
38. Yılmaz, F., Ersoy, A. (2015), "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayır Diyebilme Becerilerinin Ahlaki Anatominin Bileşenleri Açısından İncelenmesi", 2. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, 8-10 Haziran 2015, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.